

Öğretim İlke ve Yöntemleri

Editörler:

Asuman Seda SARACALOĞLU

Adnan KÜÇÜKOĞLU

6. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU - Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ

ISBN 978-605-364-986-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mart 2015, Ankara

6. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126 Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 802 00 53-54

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Genişletilmiş üçüncü baskısı ile geliştirilen ve güncellenen Öğretim İlke ve Yöntemleri kitabı güncel ihtiyaçlar doğrultusunda eklenen bölümler ve çalışma ekibine katılan akademisyenler ile daha zengin bir içeriğe kavuşmuş bulunmaktadır.

Eğitim fakültesi öğrencileri ve öğretmenlik meslek formasyonu programına katılan öğretmen adayları için bir ders kitabı olması ve lisansüstü eğitim öğrencilerinin de başvuru kaynağı olması amacıyla tasarlanan Öğretim İlke ve Yöntemleri kitabı, aynı zamanda yapısı ve içeriği ile KPSS için hazırlanan öğretmen adayları için bir başvuru kaynağı niteliğindedir. Sınıf içinde kullanılabilir pratik bir yaklaşımı temele alan kitap öğretmenler için de başvuru kaynağı olmayı hedeflemektedir.

Öğretim İlke ve Yöntemleri kitabı birbirini bütünleyen on iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde öğretim ilke ve yöntemleri ile ilgili kavramlar açıklanmakta; ikinci bölümde ise eğitim programlarının tasarımı, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi yer almaktadır. Kitabın üçüncü bölümünde öğretim sürecinin planlanması örneklerle ele alınmakta; dördüncü bölümde ise öğrenme-öğretme ilkeleri ayrıntılı olarak irdelenmektedir. Beşinci bölümde başlıca öğrenme-öğretme modelleri ele alınarak incelenmektedir. Genişletilen ve güncellenen Öğretim İlke ve Yöntemleri kitabının altıncı bölümü genel öğretim stratejilerine, yedinci bölümü ise biliş ve üst biliş bağlamında öğrenme ve üst biliş sürecinin incelenmesine ayrılmıştır. Sekizinci bölümünde başlıca öğretim yöntemleri incelenen Öğretim İlke ve Yöntemleri kitabının dokuzuncu ve onuncu bölümlerinde ise öğretim teknikleri oldukça ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Kitabın on birinci bölümünde öğrenme-öğretme sürecinde öğretim teknolojilerinin kullanımı ele alınmakta on ikinci ve son bölümünde ise öğrenen merkezli öğretim yaklaşımları incelenmektedir. Öğretim İlke ve Yöntemleri kitabının üçüncü baskısına iki yeni bölüm eklenmiş bulunmaktadır. Bunlar ikinci bölüm olan “Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme” ve yedinci bölüm olan “Biliş ve Üst Biliş” bölümlerdir. Ayrıca birinci, üçüncü, sekizinci, dokuzuncu, on birinci ve on ikinci bölümlere eklemeler yapılmıştır.

Öğretim İlke ve Yöntemleri kitabının yeni baskısının hazırlanmasında emeği geçen değerli bölüm yazarlarına, kitabın hazırlanma sürecinde görüş, öneri ve eleştirileriyle katkı sağlayan meslektaşlarımıza, başta Tuba GÜRİSOY DİKMEN ve Veli YILMAZ olmak üzere kıymetli öğretmenlerimize, Dr. Betül ALTAY’a, Dr. Mehmet ALTIN’a, Araş. Gör. Nurtaç ÜSTÜNDAĞ’a, Araş. Gör. Muhammed EKEN’e doktora öğrencileri Hasret GÜVEN, Burcu DÖNMEZ ve Belma KOÇ’a teşekkür ederiz. Yayın aşamasında özenle çalışan başta Servet SARIKAYA olmak üzere Pegem Akademiye teşekkürlerimiz sunarız.

Kuşkusuz en çok teşekkürü ailelerimize borçluyuz. SARACALOĞLU ve KÜÇÜKOĞLU ailelerine hayatımızda oldukları ve maddi-manevi destekleri için teşekkürlerimiz sonsuzdur.

Öğretimi planlama ve uygulama sürecinde öğretmen adaylarına ve öğretmenlik yapan ve lisansüstü eğitim yapmakta olan herkese katkı sağlamasını umduğumuz kitabın görüş ve önerileriniz ile daha da zenginleşeceğine inanmaktayız.

2023

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: *Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU - Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU*

Bölüm 1: Temel Kavramlar

Doç. Dr. Orhan KUMRAL - *Pamukkale Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-1910-7524

Bölüm 2: Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU - *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7980-0892

Bölüm 3: Öğretimi Planlama

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU - *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7980-0892

Bölüm 4: Öğrenme-Öğretme İlkeleri

Prof. Dr. Mehmet TURAN - *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-6963-4827

Bölüm 5: Öğrenme-Öğretme Modelleri

Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI - *Sakarya Üniversitesi*

Bölüm 6: Öğretim Stratejileri

Prof. Dr. Mehmet TURAN - *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-6963-4827

Bölüm 7: Üstbiliş ve Öğrenme

Dr. Öğr. Üyesi Ebru SELÇİOĞLU DEMİRSÖZ - *Trakya Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-3848-0295

Bölüm 8: Öğretim Yöntemleri

Dr. Öğr. Üyesi Emel SARITAŞ - *Pamukkale Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-0101-4987

Bölüm 9: Öğretim Teknikleri-I

Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN - *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-4250-9898

Bölüm 10: Öğretim Teknikleri-II

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU - *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7980-0892

Bölüm 11: Öğrenme-Öğretme Sürecinde Teknoloji

Doç. Dr. İbrahim GÖKDAŞ - *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7019-8735

Bölüm 12: Öğrenen Merkezli Öğrenme-Öğretme Yaklaşımları

Doç. Dr. Meltem Yalın UÇAR - *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-9922-0905

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM TEMEL KAVRAMLAR

Giriş.....	3
Eğitim Kavramı.....	3
Eğitimin Türleri.....	5
Açık Sistem Olarak Eğitim.....	7
Öğrenme, Öğretme ve Eğitim.....	8
Öğrenme.....	8
Öğretme.....	9
Eğitim ve Öğretim.....	9
Öğrenme ve Öğretme Ortamı.....	10
Öğretme Stratejisi.....	11
Öğretim Yöntemi.....	11
Öğretim Tekniği.....	11
İletişim.....	12
Eğitimde Program Kavramı.....	12
Eğitim Programı.....	13
Öğretim Programı.....	14
Ders Programı.....	14
Örtük Program.....	14
Programının Öğeleri.....	15
Hedef ve Kazanım.....	15
İçerik.....	16
Eğitim Durumları.....	17
Sınama Durumları.....	17
Program Geliştirme.....	17
Program Değerlendirme.....	18
Özet.....	19
Kaynakça.....	20

2. BÖLÜM

EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME VE DEĞERLENDİRME

Giriş.....	23
Program Türleri.....	23
Program.....	23
Eğitim Programı.....	25
Öğretim Programı.....	27
Ders Programı.....	27
Örtük Program.....	27
Eğitim Programının İşlevi ve Özellikleri.....	28
Eğitim Programının Öğeleri.....	30
Hedeflerin Belirlenme Aşamaları.....	32
Hedeflerin/Kazanımların Sahip Olması Gereken Özellikler.....	33
Hedef Alanları ve Hedef Alanlarının Aşamalı Sınıflaması.....	36
Bilişsel Alan Taksonomisi.....	41
Duyuşsal Alan Taksonomisi.....	45
Psikomotor (Devinişsel/Devinimsel) Alan Taksonomisi.....	47
Eğitimde Program Geliştirme Süreci.....	58
Eğitimde Program Değerlendirme Süreci.....	70
Özet.....	77
Kaynakça.....	78

3. BÖLÜM

ÖĞRETİMİ PLANLAMA

Giriş.....	87
Öğretimi Planlama.....	87
Öğretim Etkinliklerini Planlamanın Gerekliliği ve Önemi.....	88
Öğretimde Planlamanın Yararları.....	89
Plan Yapma İlkeleri.....	91
Planlama Ölçütleri.....	92
İyi Bir Öğretim Planının Özellikleri.....	93
Plan Yaparken Dikkate Alınması Gereken Özellikler.....	95
Plan Türleri.....	96
Ünitelendirilmiş Yıllık Plan.....	97
Günlük Plan.....	100

Ders Planı	101
Ders Planı Hazırlanırken Dikkate Alınması Gereken Ölçütler	101
Gezi, Gözlem ve Deney Planları.....	102
Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğretim Etkinlikleri ve Planlanması	103
Giriş Bölümü.....	103
Geliştirme Bölümü.....	104
Sonuç Etkinlikleri.....	105
Değerlendirme (Sınama Durumları).....	105
Belirtke Tablosu.....	105
Birleştirilmiş Sınıflar	107
Planlamada Yaşanan Sorunlar	108
Planlama ile İlgili Araştırmalar	109
Özet	113
Kaynakça.....	115
Ekler	118
Ek 1. Ünitelendirilmiş Yıllık Ders Planı Formu	118
Ek 2. Günlük Ders Planı Formu.....	119
Ek 3. Ders Planı Örneği.....	120

4. BÖLÜM

ÖĞRENME-ÖĞRETME İLKELERİ

Giriş.....	127
Öğrenme-Öğretme İlkeleri	127
Çocuğa Görelik İlkesi	128
Hayatilik İlkesi.....	129
İş İlkesi.....	130
Ekonomiklik İlkesi	132
Güncellik İlkesi.....	133
Açıklık İlkesi	134
Somuttan Soyuta İlkesi	135
Bilinenden Bilinmeyene İlkesi.....	136
Yakından Uzağa İlkesi.....	137
Basitten Karmaşığa İlkesi	138
Özet	139
Kaynakça.....	141

5. BÖLÜM

ÖĞRENME-ÖĞRETME MODELLERİ

Giriş.....	144
Tam Öğrenme Modeli (Benjamin Bloom).....	144
Öğrenci Nitelikleri	145
Bilişsel Giriş Davranışları.....	145
Duyuşsal Giriş Özellikleri.....	147
Öğretim Hizmetinin Niteliği	148
İşaretler (İpuçları)	149
Pekiştirme	150
Katılma	150
Dönüt-Düzeltilme	151
Öğrenme Ürünleri	152
Tam Öğrenmenin Uygulanması.....	153
Tam Öğrenme Modelinin Olumlu Yönleri ve Sınırlılıkları	155
Öğretim Durumları Modeli (Robert Gagne).....	155
Sözel Bilgi	156
Zihinsel Beceriler	156
Bilişsel Stratejiler	157
Tutumlar	158
Psiko-Motor Beceriler	158
Öğrenme Türleri.....	158
Gagne'nin Öğretme Durumları Modeli.....	160
Dikkati Çekme.....	160
Hedeften Haberdar Etme	160
Önkoşul Öğrenmeleri Hatırlatma.....	161
Uyarıcı Materyal Kullanma.....	161
Öğrenmede Rehber Olma	161
Performansı Ortaya Çıkarma	161
Geribildirim Sunma.....	161
Performansı Değerlendirme	162
Kalıcılığı ve Transferi Sağlama	162
Okulda Öğrenme Modeli (John B. Carroll).....	163

Belli Tür Öğrenmeler İçin Eğilim.....	164
Öğretimin Niteliği.....	164
Öğretimden Yararlanma Yeteneği.....	164
Sebat.....	164
Öğrenmeye Ayrılan Zaman	165
Temel Öğretim Modeli (William Glasser)	165
Etkili Öğretim Modeli (Robert E. Slavin)	168
Öğretimin Niteliği.....	169
Uygun Öğretim Düzeyi.....	170
Teşvik Etme	171
Zaman	172
QAIT Modeli	173
Özet.....	174
Kaynakça.....	176

6. BÖLÜM

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ

Öğretim Stratejileri	180
Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi (Expository Teaching).....	180
Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisinin Planlanması	181
Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisinin Uygulanması	181
Buluş (Keşfetme) Yoluyla Öğretim Stratejisi (Discovery Learning).....	182
Buluş (Keşfetme) Yoluyla Öğretim Stratejisinin Planlanması.....	183
Buluş (Keşfetme) Yoluyla Öğretim Stratejisinin Uygulanması.....	184
Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi (Inquiry Learning)	186
Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisinin Planlanması	187
Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisinin Uygulanması.....	188
Özet.....	190
Kaynakça.....	193

7. BÖLÜM ÜSTBİLİŞ VE ÖĞRENME

Öğrenme ve Biliş	196
Üst Biliş	198
Üstbilişin Bileşenleri	199
Üstbilişin Düzenlenmesi ve Geliştirilmesi.....	204
Üstbilişsel Stratejileri Kullanmakta Başarılı ve Başarısız Öğrencilerin Özellikleri	206
Üstbilişsel Stratejileri Değerlendirme Matriksi	209
Özet	211
Kaynakça.....	212

8. BÖLÜM ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Öğretim Yöntemleri	218
Anlatım Yöntemi	219
Tartışma Yöntemi	221
Gösterip-Yaptırma Yöntemi.....	223
Örnek Olay Yöntemi	225
Proje Tabanlı Öğrenme Yöntemi.....	227
Problem Çözme Yöntemi	230
Yaratıcı Drama Yöntemi	232
İşbirlikli Öğrenme Yöntemi	235
İşbirliğine Dayalı Öğretim Teknikleri.....	238
Özet	242
Kaynakça.....	243

9. BÖLÜM ÖĞRETİM TEKNİKLERİ-I

Giriş.....	247
Soru - Cevap.....	247
Yararları	248
Sınırlılıkları.....	248

Mikro Öğretim.....	248
Yararları.....	249
Sınırlılıkları.....	250
Benzetim (Simülasyon)	250
Yararları.....	250
Sınırlılıkları.....	251
Kavram Haritaları.....	251
Yararları.....	253
Sınırlılıkları.....	254
Phillips 66	254
Yararları.....	254
Sınırlılıkları.....	255
İstasyon	255
Yararları	255
Sınırlılıkları	256
Beyin Fırtınası.....	256
Nasıl Uygulanır?	256
Yararları	256
Sınırlılıkları	257
Yaratıcı Drama	257
Nasıl Uygular?.....	257
Yararları	258
Sınırlılıkları	258
Rol Oynama	259
Nasıl Uygulanır?	259
Yararları	259
Sınırlılıkları	260
Altı Şapkalı Düşünme	260
Yararları	261
Sınırlılıkları	261
Altı Ayakkabı Uygulama Tekniği	261
Yararları	262
Sınırlılıkları	262

Görüş Geliştirme	263
Nasıl Uygulanır?	263
Yararları	263
Sınırlılıkları	263
Sınıf Dışı Öğretim Etkinlikleri İçin Teknikler	264
Gezi-Gözlem	264
Yararları	264
Sınırlılıkları	265
Görüşme	265
Yararları	266
Sınırlılıkları	266
Sergi Tekniği.....	266
Yararları	267
Sınırlılıkları	267
Ev Ödevi	267
Yararları	268
Sınırlılıkları	269
Bireysel Öğretim.....	269
Programlı Öğretim.....	270
Yararları	272
Sınırlılıkları	273
Modüler Öğretim	273
Yararları	275
Sınırlılıkları	275
Bilgisayar Destekli Öğretim	276
Yararları	276
Sınırlılıkları	277
Eğitsel Oyunlar	277
Kavram Karikatürleri.....	279
Kavram Ağları.....	282
Özet	284
Kaynakça.....	285

10. BÖLÜM

ÖĞRETİM TEKNİKLERİ-II

Giriş.....	293
Beyin Eseri / Ürünü (Brainwriting).....	293
Uygulanması.....	293
Yararları.....	294
Sınırlılıkları.....	294
Bilişsel Çıraklık.....	294
Yararları.....	296
Sınırlılıkları.....	296
Öğrenme Halkası.....	296
Yararları.....	298
Sınırlılıkları.....	298
Konuşma Halkası.....	299
Uygulanması.....	299
Yararları.....	300
Sınırlılıkları.....	300
Balık Kılıçığı.....	300
Uygulanması.....	301
Yararları.....	301
Sınırlılıkları.....	302
Kartopu (Piramit).....	302
Uygulanması.....	303
Yararları.....	303
Sınırlılıkları.....	304
Çember.....	304
Uygulanması.....	304
Yararları.....	305
Sınırlılıkları.....	305
Akvaryum (İç Çember).....	305
1. Uygulama.....	306
2. Uygulama.....	306
Yararları.....	307
Sınırlılıkları.....	307

Rulman (Top Taşıma)	308
Uygulanması	308
Yararları	309
Sınırlılıkları	309
Köşele(n)me	309
Uygulanması	309
Yararları	309
Sınırlılıkları	310
Pazaryeri	310
Uygulanması	310
Yararları	310
Sınırlılıkları	310
Sokratik Tartışma	311
Yararları	311
Sınırlılıkları	311
Sokrat Semineri	312
Uygulanması	312
Yararları	312
Sınırlılıkları	313
Fikir Taraması	313
Uygulanması	313
Yararları	313
Sınırlılıkları	314
Tartışmada Kullanılan Teknikler	314
Münazara	314
Uygulanması	314
Yararları	315
Sınırlılıkları	315
Panel	315
Uygulanması	316
Yararları	316
Sınırlılıkları	316
Zıt Panel	316
Uygulanması	317
Yararları	317
Sınırlılıkları	317

Açık Oturum.....	317
Uygulanması.....	318
Yararları.....	318
Sınırlılıkları.....	318
Sempozyum.....	318
Uygulanması.....	319
Yararları.....	319
Sınırlılıkları.....	319
Forum.....	320
Uygulanması.....	320
Yararları.....	320
Sınırlılıkları.....	321
Kollegyum.....	321
Uygulama I.....	321
Uygulama II.....	321
Yararları.....	322
Sınırlılıkları.....	322
Kolokyum.....	322
Yararları.....	322
Sınırlılıkları.....	323
Çalıştay (Workshop).....	323
Uygulanması.....	323
Yararları.....	323
Sınırlılıkları.....	324
Seminer.....	324
Uygulanması.....	324
Yararları.....	325
Sınırlılıkları.....	325
Özet.....	325
Kaynakça.....	327